

67-72-51/2
13.04.16

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

Кужди Тетяни Іванівни

на дисертаційну роботу Скворцова Дениса Ігоровича на тему “Економічне оцінювання інноваційності розвитку машинобудівних підприємств”, подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційної роботи

У сучасних умовах машинобудівна галузь відіграє вирішальну роль в інноваційному розвитку економіки. Впроваджуючи прогресивні технологічні рішення та випускаючи нові засоби виробництва для різних галузей національної економіки, машинобудування забезпечує конкурентоспроможність продукції українських підприємств та економіки України на внутрішньому та зовнішніх ринках. Проте, поточний стан машинобудівної галузі є важким, що зумовлено застарілістю обладнання та технологічних процесів, а також значною енерго-, матеріало- та працемісткістю виготовленої продукції. Для оновлення і розвитку виробничих процесів, розробки нової конкурентоспроможної продукції потрібно залучати інновації та реалізовувати стратегію інноваційного розвитку машинобудівних підприємств, яка має ґрунтуватись на сучасних підходах з оцінювання доцільності їх впровадження та обґрунтування критеріїв досягнення кінцевого результату. Зважаючи на вищевикладене, тема дисертаційної роботи Скворцова Д. І. присвячена особливостям економічного оцінювання інноваційності розвитку машинобудівних підприємств є актуальною.

Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету “Львівська політехніка” “Побудова системи процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності”. Дисертація виконана в межах науково-дослідних робіт: “Проблеми

балансування засобів фінансового і кредитного впливу на стабілізацію стану, виробничо-господарських структур в машинобудуванні та приладобудуванні” (номер державної реєстрації № 0108U010402); ДБ/ПСМ “Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту” (номер державної реєстрації № 0111U001215).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та автореферату дозволяє стверджувати, що запропоновані автором сформовані висновки і рекомендації та наукові положення, характеризуються достатньо високим рівнем достовірності і обґрунтованості, що підтверджується ретельним вивченням та аналізуванням вітчизняних та зарубіжних літературних джерел з питань інновацій, показників ефективності інноваційності діяльності машинобудівних підприємств та іншими суміжними питаннями, коректним використанням і логічним узгодженням класичних положень теорії економіки та управління, адекватним застосуванням методів дослідження, обробленням тематичного статистичного матеріалу, теоретичною та експериментальною перевіркою розробок на основі їхньої апробації на міжвузівських і міжнародних науково-практичних конференціях, а також розрахунок відповідних показників та одержання результатів для окремого підприємства.

У дисертації автором здійснено аналізування вітчизняної та зарубіжної літературної бази щодо сутності інновацій та інноваційності розвитку підприємств, а саме: наведено низку визначень поняття “інновація” (с. 13-17), що дало змогу автору виокремити економічну інновацію від інших видів інновацій (с. 28); проведено порівняння міжнародних та національних стандартів регулювання інноваційної діяльності (с. 18-21); класифіковано інновації, які виникають під час реалізації інноваційного процесу (с. 30); зазначено передумови виникнення економічної інновації (с. 32), розглянуті підходи та методи економічного оцінювання інноваційної діяльності (с. 53); проведено огляд типів оцінювання інноваційності розвитку, що дало змогу

автору розробити метод оцінювання рівня інноваційності розвитку машинобудівних підприємств (с. 66); розроблено модель ендогенного розвитку діяльності підприємства “за Калецькі” (с. 110-112); обґрунтовано необхідність застосування моделі інноваційного розвитку за Харродом на машинобудівних підприємствах (с. 137-138); розроблено метод оцінювання інноваційності ендогенного розвитку машинобудівного підприємства (с. 148-167); проведена перевірка запропонованого методу розрахунку значень економічного прибутку на прикладі реально існуючого машинобудівного підприємства (с. 179-181). Вибрані методи дослідження відповідають предметному полю дисертаційної роботи, є відомими та широкоживаними у наукових дослідженнях. Автор у дисертаційній роботі використовує як загальнонаукові (монографічний аналіз, візуалізація, структурний аналіз, класифікація, узагальнення, системний аналіз, табличний метод), так і специфічні методи дослідження (абстрагування, статистичний аналіз та економіко-математичне моделювання тощо).

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є наукова, навчально-методична література, аналітичні та статистичні огляди Державної служби статистики України, дані фінансової звітності машинобудівних підприємств, Інтернет-джерела, нормативно-законодавча база, яка регулює інноваційну діяльність підприємств тощо.

Автор вдало поєднує системний та емпіричний аналіз, що дозволяє будувати висновки роботи на міцному аргументованому фундаменті. Позитивно слід оцінити підкріплення авторських висновків значним обсягом розрахунків на основі зібраної автором інформації щодо діяльності вітчизняних підприємств. Отже, використана інструментальна компонента дослідження є достатньою для отримання обґрунтованих достовірних результатів.

Позитивно слід оцінити апробацію результатів дослідження в діяльності вітчизняних підприємств та організацій. Як свідчать документи, що додані до дисертаційної роботи, результати дослідження було використано на вітчизняних підприємствах та впроваджено у навчальний процес. Це свідчить про теоретичну цінність та практичну вагомість представлених у дисертаційній роботі результатів.

Отже, здійснений аналіз використаного теоретичного базису, дослідження, застосованих методів дослідження, висвітлення результатів роботи у фахових наукових виданнях, обговорення таких результатів на науково-практичних конференціях та успішна їхня апробація в діяльності підприємств та організацій дає підґрунтя для висновку про обґрунтованість положень, результатів та висновків дисертаційної роботи Скворцова Д. І.

3. Теоретична та прикладна цінність результатів дослідження

У дисертації представлено сукупність результатів, які мають наукову новизну. Головним результатом дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій для оцінювання інноваційності розвитку машинобудівних підприємств.

Центральним результатом роботи є розроблений метод розрахунку значення “нормального прибутку” та знаходження рівня інноваційності машинобудівного підприємства із застосуванням методології виробничих функцій (п. 2.1, с. 71-79).

Найбільш цікавим з наукової точки зору є методичний підхід до економічного оцінювання інноваційності розвитку машинобудівних підприємств у тривимірному економічному просторі. Дана модель дозволяє моделювати ендегенний розвиток економічних процесів і визначати умови та причини виникнення “економічного прибутку” (надприбутку) (п. 3.2, с. 142).

На увагу заслуговує такий результат роботи автора, як комплексне поєднання двох відомих класичних підходів: методу моделювання зміни ефективності інвестиційного проекту і методів загальної та порівняльної ефективності капітальних вкладень. Перевагою такого підходу є можливість розмежовувати інвестиційні та інноваційні проекти завдяки переходу від витратних концепцій обґрунтування економічної ефективності до методів розрахунку економічного прибутку (надприбутку) (п. 2.3, с. 94-112).

Науковий інтерес викликає запропонований автором метод моделювання зростання первісної вартості основних засобів, яке відбувається внаслідок впровадження інвестиційних чи інноваційних проектів та проводити

відповідний розрахунок їх ефективності (п.3.3, с. 180).

Позитивно слід оцінити також окремі результати дисертаційної роботи, які доповнюють існуючі поняття, класифікацію видів “інновацій” за складовими науково-технічного процесу: наукові інновації, технічні інновації, виробничі інновації, маркетингові інновації, економічні інновації (п. 1.1, с. 30); уточнення сутності понятійно-термінологічного апарату: “інноваційність – це якісне поняття з позиції економічної теорії, що підкреслює наявність нового явища, продукції, технології тощо, які дозволяють збільшити ефективність” (п. 1.1, с. 33).

Дисертантом запропоновано використовувати методи екофізики для моделювання і вивчення економічних процесів. Зокрема сформовані залежності між фізичними та відповідними економічними законами екзогенного розвитку науково-технічного прогресу (п. 2.2, с. 84-85).

Представлені у дисертаційній роботі результати викладено логічно, послідовно, обґрунтовано, із дотриманням норм наукового стилю. Такі результати є завершеними, поглиблюють методологічний та інструментальний базис економічного оцінювання інноваційності розвитку підприємства та є внеском автора у сучасну економічну теорію. Подані у дисертаційній роботі результати мають наукову новизну, вирішують окремі проблемні питання інноваційного розвитку, а тому заслуговують на увагу.

4. Практична цінність висновків та результатів дисертаційної роботи

Сукупність результатів дослідження, які представлені у дисертаційній роботі, має не тільки суто наукову новизну, але й заслугове на практичне використання в діяльності вітчизняних машинобудівних підприємств. До складу таких результатів слід віднести:

- економічний зміст категорії “економічна інновація”, яка, на відміну від існуючих підходів, охоплює сукупність усіх заходів на підприємстві, що створює умови для отримання економічного прибутку (надприбутку) на підприємстві (с. 31);

- класифікацію поняття інновація за складовими науково-технічного

процесу: наукові інновації, технічні інновації, виробничі інновації, маркетингові інновації, економічні інновації, яка, на відміну від наявних, надає можливість сформулювати для суб'єктів інноваційної діяльності класифікаційне підґрунтя для прийняття ефективних управлінських рішень у сфері розробки та впровадження інвестиційних чи інноваційних проектів (с. 28-30);

- метод та модель обґрунтування значень економічних показників для оцінювання ефективності інвестиційних та інноваційних проектів, які, на відміну від існуючих, базуються на використанні економічної категорії “оборотність” і методичного підходу “кейнсіанський хрест”, що створює умови для кількісного оцінювання рівня їх інноваційності (с. 151; с. 178-179);

- методи обґрунтування значень економічних показників ефективності інвестиційних та інноваційних проектів, які, на відміну від існуючих, передбачають перехід від витратних концепцій обґрунтування економічної ефективності, які базувались на врахуванні собівартості виготовленої продукції, до методів, що враховують кінцеву мету більшості проектів – отримання економічного прибутку (надприбутку) (с. 93-111);

- розроблений метод розрахунку значення “нормального прибутку” та знаходження рівня інноваційності машинобудівного підприємства із застосуванням методів виробничих функцій, що дає змогу комплексно враховувати живу та уречевлену працю, яка витрачається на виготовлення продукції (с. 70-72).

Проведений аналіз результатів роботи дозволяє стверджувати, що виконані дослідження представлені достатньо повно та можуть бути використані як цілісні управлінські інструменти.

5. Аналіз публікацій за темою дисертаційної роботи у фахових наукових виданнях та обговорення положень дослідження на науково-практичних конференціях

На користь достовірності та обґрунтованості положень, результатів і висновків дисертації Скворцова Д. І. свідчить достатня кількість публікацій за темою роботи. Аналіз публікацій дисертанта дозволяє стверджувати, що за

темою дисертаційної роботи опубліковано 13 статей у наукових виданнях (з них 2 статті у вітчизняних виданнях, які включені до наукометричних баз даних), опубліковано 12 матеріалів наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,64 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,9 др. ар. Зміст публікацій дисертанта відповідають темі роботи та містять основні її положення. Загальна кількість та обсяг публікацій за темою роботи відповідає існуючим вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

6. Дискусійні положення дисертаційної роботи та зауваження

Позитивна оцінка результатів дослідження Д. І. Скворцова не заперечує деяких положень, які можуть слугувати підставою для дискусії, окремих недоліків і побажань, що стосуються змісту та оформлення дисертації. Суть основних з них полягає в такому:

1. При виділенні основних видів інновацій (рис. 1.2, с. 26) відокремлено розглядається інфраструктурно-логістична, але при розгляді інновацій, які утворюються в процесі реалізації інноваційного процесу (рис. 1.3, с. 28), вони зникають.
2. Не цілком зрозуміло, чому в дисертаційній роботі при визначенні інноваційності діяльності підприємства враховується тільки економічний ефект, а соціальний, науково-технічний не беруться до уваги (рис. 1.4, с. 38).
3. При аналізуванні діяльності підприємств слід було б оновити показники статистичної звітності за 2015 рік (табл. 2.1, с. 73).
4. Представлено цікавий матеріал з використання елементів еконофізики для визначення інноваційності діяльності підприємств (с. 80-92), але не цілком пояснено, як ці методи можна використовувати на реальних підприємствах.
5. В розділі 2.3 значна увага приділяється методу дослідження економічної ефективності проектних рішень, які виконав М. Калецькі у сімдесяті роки минулого століття, сутність яких полягає у визначенні приведених витрат. Тому незрозуміло, чому автор не використовує більш сучасні методи.

6. У розділі 3.1 надто багато подано графічного матеріалу та математичних методів, що ускладнює розуміння викладеного матеріалу. Можливо, частину виконаних розрахунків треба було подати у додатках.

7. Відповідність змісту автореферату дисертаційній роботі

Автореферат дисертаційної роботи містить тільки ті положення, які розкриті у дисертаційній роботі, та не містить інформації, яка у дисертаційній роботі є відсутньою.

8. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

За результатами проведеного аналізу є підстави стверджувати таке:

- дисертація Сквоцова Дениса Ігоровича є самостійною кваліфікаційною науковою роботою, в якій представлено завершене рішення актуального науково-практичного завдання щодо оцінювання інноваційності розвитку підприємства;
- тема дисертаційної роботи є актуальною, відповідає потребам сучасних підприємств та наукових досліджень з проблематики оцінювання інноваційності розвитку машинобудівних підприємств;
- дисертаційна робота містить сукупність результатів, яким властива наукова новизна та практична цінність;
- положення, результати та висновки дисертаційної роботи використані під час виконання науково-дослідних тем, пройшли апробацію у вітчизняних підприємствах та організаціях, обговорені на науково-практичних конференціях різного рівня;
- за темою дисертаційної роботи надруковано достатню кількість статей у фахових наукових виданнях, у т. ч. 2 статті у виданнях, які входять до наукометричних баз даних;
- зміст дисертаційної роботи та її результати відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 економіка та управління підприємствами (за видами

економічної діяльності), за якою дисертацію подано до захисту;

- автореферат дисертаційної роботи змістовно відповідає дисертації та не містить відомостей, які у дисертації є відсутніми.

Результати проведеного аналізу дозволяють стверджувати, що дисертаційна робота відповідає існуючим вимогам щодо дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата наук, зокрема вимоги пунктів 9, 11, 12 “Порядку присудження наукових ступенів” від 24.07.2013 р. № 567 дотримано. Тому вважаю, що автор дисертаційної роботи – Скворцов Денис Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,

доцент кафедри менеджменту у виробничій сфері

Тернопільського національного технічного

університету імені Івана Пулюя

кандидат економічних наук

Т. І. Кузда

Підпис засвідчую

Вчений секретар вченої ради

Тернопільського національного технічного

університету імені Івана Пулюя

Г. М. Крамар